

15. НАЦИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ЕТИКА „ЕТИКА И ТЕХНОЛОГИЧЕН РИСК“

(11–13 ноември 2019 г., София)

Между 11 и 13 ноември в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ се проведе Петнадесета национална конференция по етика на тема „Етика и технологичен риск“. Организатори на научния форум бяха секция „Етически изследвания“ към Института за изследване на обществата и знанието към БАН (ИИОЗ) и катедра „Логика, етика и естетика“ към Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“. Събитието се състоя в Нова конференционна зала и зала 63 на Алма матер.

В рамките на конференцията бяха представени 51 доклада на млади учени, докторанти и утвърдени изследователи от областите на философията, психологията, социологията, изкуственият интелект, правните науки, медицината, журналистиката и връзки с обществеността от СУ „Св. Климент Охридски“, БАН, УНСС, НБУ, ВСУ „Черноризец Храбър“, ТУ, МУ – София, МУ – Варна, ЮЗУ „Неофит Рилски“ и ПУ „Паисий Хилендарски“.

Конференцията беше открита от Силвия Минева, професор в Софийския университет. Не само в кръга на шегата тя подчерта, че ежегодната конференция вече е достигнала тийнейджърската възраст – един етап в развитието, изпълнен с възбуда, но и с тревоги. Това съпада и с възрастта на разрастващите се технологии, натоварени с всички радости, тревоги и рискове. Затова Минева подчерта, че цел на тазгодишната юбилейна конференция е рефлексията над тези спорни и безспорни въпроси, както и обмена на изследвания, знания и идеи, свързани с технологичния риск.

Соня Карабелова, декан на Философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, поздрави организаторите и участниците, наблягайки върху актуалността на избраната тема, особено релевантна и важна за младото поколение. Причина за това е пренасянето на общуването особено от страна на по-младите

почти изцяло онлайн, което изменя и поведението на човека както в интернет средите, така и лице в лице. Ползите от интернет са големи, каза Карабелова, но не трябва да се забравят и опасностите при ползването му, особено като става дума за деца и подрастващи.

Директорът на Института за изследване на обществата и знанието (БАН), Веселин Петров, приветства присъстващите. Той също отбеляза важноста на конференцията и зададената тема, като наблегна върху необходимостта от етически поглед над въпросите, свързани с технологиите като средство за въздействие. Основание за нуждата от подобно разсъждаване и обсъждане е засилващият се през технологичния напредък контрол над масите: манипулиране на поведението, ценностите и убежденията им.

Александър Гънгов, ръководител на катедра „Логика, етика и естетика“ към Философски факултет на Софийския университет, поздрави организаторите и участниците, подчертавайки, че етиката, макар и изначално философска дисциплина, е станала толкова всеобхватна и интердисциплинарна, че вече все по-често се разглежда извън философския контекст. Все пак темата предполага философски прочит, доколкото човек вече е принуден да е потребител на технологичния напредък, но е добре да съзнава и опасностите, които са преплетени с ползите.

Конференцията беше уважена и от българския еврокомисар по иновации, изследвания, култура, образование и младеж Мария Габриел. Тя отправи своето приветствие под формата на поздравителен адрес, в който събитието бе определено като чудесен пример за интердисциплинарно разглеждане на модерен, ключов и актуален проблем – разрастването на технологиите.

Самата конференция имаше за цел да събере специалисти от различни области от цяла България, които да обогатят с познанията си темата за технологичния напредък и риск, както и произтичащите етически проблеми. Поради широтата на темата това бяха обособени 16 панела, включващи въпроси около техноутопиите, технологията и образованието, електронното здравеопазване, медийната екология и социалните мрежи и др.

Първите две заседания бяха озаглавени „Цифровият начин на живот и виртуализирания човек“ и „Етика, право и технологичен риск“. Откриващият доклад на конференцията беше на Васил Проданов, който разгледа темата „Технологии и морал“. В същия панел Силвия Минева представи доклада си „Етическият дебат за технологиите – история, проблеми и перспективи“. Презентацията на Минева систематично изследваше историко-философското развитие на технологиите и проблемите около тях с фокус върху рискове като изменение в комуникацията между хората.

Николай Михайлов представи сборник с текстове, озаглавен *Екология на виртуалните реалности. Киберлексикон. Кибернетичната трансхуманизация*. Основен акцент в представянето на сборника, обединяващ текстове на преподаватели и докторанти от Философски факултет на Софийския университет, беше неговата актуалност и задълбоченост на изследванията в интердисциплинарното поле на киберпространството и пресечните му точки с хуманитарните и социалните дисциплини. В сборника са поместени статии, засягащи епистемологията, информационните науки, философия на езика, биоетиката и др.

Сред водещите доклади във втория панел бяха тези на Людмила Иванчева („Развитието на индустрия 4.0. и свързаните с нея технологии: основни социални рискове и етически предизвикателства“) и Валентина Кънева („Биотехнологии, уязвимост и етика“). Първата тема проблематизираше четвъртата индустриална революция, включваща в себе си и Интернет на Нещата. Във втория доклад се обърна специално внимание на понятието „уязвимост“ в контекста на биомедицинските изследвания.

Третото и четвъртото заседание („Етика, право и технологичен риск“) бяха посветени на етическата рефлексия на проблемите за киберсигурността, както и големите бази данни и рисковете, които пораждат като изтичане на лична информация и нейната зловредна употреба. Емилия Ченгелова онагледя методологическите проблеми в сферата на социологията, следващи от употребата на интернет, а Евгени Чечев представи доклад на тема „Алтернативен метод за правосъдна реформа чрез технологично изключване на търговията с влияние“.

Четири панела бяха отделени на темите „Технологии, власт и политика и Техноутопизъм и етика: трансхуманизъм и постхуманизъм“. В тяхната програма бяха включени 12 доклада, сред които се открояха тези на Камен Ковачев („Постновини“) и Максим Мизов („За многоликостта на техногенните рискове и морално-етическите им отражения“), обвързващ технологията с етиката. Интерес предизвикаха и презентациите на Лидия Денкова („AI: Минотавър на острова на безсмъртието“), Иван Миков („Тривиалният етос на трансхуманизма“), Тая Батулева („Постхуманизъм и постантропоцентризм: феминистки перспективи“) и Христо Христов („Етиката, изкуственият интелект и еволюцията на човечеството“).

Две заседания изследваха полето на Електронно здравеопазване и медицински технологии. В едно от тях Донка Байкова представи изследване, проведено от нея и Петър Марков, на тема „Конфиденциалност – основен етичен стандарт за опазване на човешкото достойнство в телемедицинската диагностична практика по акушерство и гинекология“. В изчерпателното представяне на понятието за конфиденциалност и последиците при неспазване на този стандарт се откриха връзките с основната тема на конференцията. Александра Трайкова разгледа „Морални измерения на употребата на ИИ в грижата за човешкото здраве“, засягайки имплементирането на изкуствен интелект в медицината. В този кръг бяха предвидени още докладите на Аглия Денкова („Íslendinga app: генно балансиране посредством технология“), Божидар Ивков

(„Нови технологии и помощни средства за хора с инвалидност: възможен път за завръщане в „обществото на можешите“ или загуба на себе си“), Мартин Мирчев („Собствеността върху пациентската информация в епохата на дигиталното здраве и Големите данни – възможности и рискове“), Любослава Костова („За нуждата от обратна връзка. Комуникацията лекар–пациент и търсенето на медицинска информация в интернет“).

В последния ден от конференцията в отделните панели се обсъждаха темите „Машинна и компютърна техника“, „Медийна екология и виртуални социални мрежи“, „Технологии, етика и образование“ с общо осемнадесет доклада. Тук бяха включени представянията на Мариана Тодорова („Няколко сценарии при реализирането на слаб, силен и супер изкуствен интелект. Възможности, заплахи и етически измерения“), Христина Амбарева („Етично хакерство“), а Емилия Маринова представи доклад, озаглавен „Кой владее ‘бъга’?“. Стоян Ставру („Думи срещу неутрони“) разказа за тенденцията за логаритмизирането и редуцирането на естествения език и до какво ще доведе, а Маргарита Пешева („Журналистиката днес: роботът срещу човека“) показа как човекът може да бъде заместен от роботите. Ирина Зиновиева с доклада си „Вземане на решения под влияние на виртуалните социални мрежи“ онагледя как социалният натиск може да

бъде прехвърлен в интернет средите. Даниела Сотирова („Представи за Интернет в перспективата на дигиталната (Soft) етика“), наред с други важни тези, засегна в представянето си един актуален казус: самодиагностицирането през *д-р Гугъл* и какви рискове крие това. Последният доклад бе изнесен от Наталия Христова („Невроусилване – край на училищното образование?“), в който се изследваше ролята на невроусилвателите като регулатор на детско-юношеското девиантно поведение и етическите дилеми, които изхождат от употребата на такъв тип подобрители.

Конференцията бе закрыта от Силвия Минева и Емилия Маринова, главни организатори на събитието. В заключителните си думи те изрази своята благодарност към участниците и присъстващите, като апелираха и към обмисляне и предложения за тема на следващата конференция през 2020 г. Те обърнаха специално внимание на неотложната нужда от етическа рефлексия в ерата на технологичното развитие. И двете подчертаха, че провеждането на национални конференции, обединяващи учени и изследователи от широк кръг полета, е необходимо за обсъждането на въпроси, които, макар и изначално философски и етически, са всъщност много по-обширни и интердисциплинарни, за което свидетелства и Петнадесетата национална конференция по етика: Етика и технологичен риск.

Аглия Денкова